

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний інститут
Кафедра кримінального права та кримінально-правових дисциплін

Методичні вказівки до практичних занять
із навчальної дисципліни
**«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
ДОКАЗУВАННЯ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма/спеціалізація – «Право»

Статус дисципліни – вибіркова

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Теорія і практика кримінального процесуального доказування» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 14 с.

Розробник:

Тітко Іван Андрійович – завідувач кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін, доктор юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року
(протокол № 1 засідання кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри _____ І.А. Тітко

Тема 1. Поняття доказів. Процес доказування.

(для самостійного вивчення)

Основні питання

1. Теорії доказів: теорія формальних доказів, теорія оцінки доказів за внутрішнім переконанням.
2. Генезис поняття доказів в науці кримінального процесу.
3. Характеристика класифікаційних груп доказів: прямі, непрямі; обвинувальні, виправдувальні; первинні, похідні; особисті та ті, що містяться в предметах та документах. Практичне значення класифікації доказів для доказування у кримінальному провадженні.
4. Поняття предмета доказування в кримінальному провадженні. Характеристика обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (загальний предмет доказування).
5. Суб'єкти доказування. Доктрина «сприяння захисту» (*favor defensionis*) та процес доказування. Теорія «асиметрії доказування».
6. Зміст та основні положення оцінки доказів. Суб'єкти, які її здійснюють, та правові наслідки оцінки ними доказів. Внутрішнє переконання та його роль в оцінці доказів.

Тема 2. Правові властивості доказів

(4 години)

Основні питання

1. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів, як їх властивості.
2. Поняття належності доказів. Прикладні проблеми забезпечення належності доказів.
3. Поняття, сутність, юридична природа допустимості доказів. Система критеріїв допустимості доказів. Питання допустимості доказів у практиці ЄСПЛ.
4. Доктрина «плодів отруєного дерева», її практичне застосування.
5. Провокація вчинення злочину як підстава визнання доказів недопустимими.
6. Поняття достовірності доказів. Критерії достовірності: достовірність джерела, достовірність методу, достовірність доказу в межах системи доказів.
7. Поняття достатності доказів. Проблема визначення достатності доказів під час прийняття кримінальних процесуальних рішень.

Завдання

1. П'ятирічний Олег та його сестра, десятирічна Поліна, граючись на дитячому майданчику місцевого парку, знайшли під кущем старого кухонного ножа, заплямованого речовиною темнобурого кольору. Їм здалося, що на ньому кров, а тому діти віднесли знайдений предмет до найближчого місцевого відділу Національної поліції України. Оперативний черговий прийняв знайдений предмет та передав його слідчому.

Чи є знайдений ніж доказом? За яких умов предмет може стати доказом у кримінальному провадженні? Які подальші дії має вчинити слідчий, отримавши цей предмет від оперативного чергового?

2. Захисник підозрюваного Петрова надав слідчому ряд документів: характеристика Петрова з місця роботи; пояснення громадян Олешківця, Козакова, Никонової, які теж давали характеристику окремим рисам характеру підозрюваного; грамота за підписом міського голови за активну участь у громадському житті міста; подяка від директора

взуттєвої фабрики за значні досягнення працівника Петрова в трудовій сфері. Слідчий відмовився прийняти названі документи, оскільки вони не стосуються суті кримінального провадження, а також через те, що адвокат не має права самостійно опитувати громадян та збирати докази в рамках кримінального провадження, це є обов'язок слідчого, а не адвоката. Окрім того, слідчий поставив під сумнів достовірність ксерокопій характеристики, подяки та грамоти, а також правдивість наданих пояснень громадян.

Що таке внутрішні властивості доказів? Розкрийте зміст цих властивостей. Назвіть, що є доказами у названій фабулі справи? Оцініть дії слідчого та захисника.

3. Під час пред'явлення для впізнання, проведеного згідно з нормами КПК, свідок Савченко помилково вказав на гр-нку С. як таку, яка вчинила злочин. У подальшому ця інформація не підтвердилася; також з'ясувалося, що Савченко має поганий зір і він добросовісно помилявся щодо кольору волосся С. і це стало вирішальним при впізнанні.

Ситуація 2. Савченко не впізнав жодну із пред'явлених осіб.

Назвіть докази за вказаною фабулою та їх процесуальні джерела. Чи є результати впізнання належним, допустимим, достовірним доказом?

Ситуація 2. Яке значення для доказування матимуть результати пред'явлення для впізнання?

4. Громадяни Осипов та Петренко підозрювались у вчиненні у співучасті розбійного нападу на громадянку С. На допитах вони свою вину заперечували. Під час чергового допиту Осипова слідчий показав йому підписаний протокол допиту Петренка, у якому той зізнався у вчиненому, при цьому всю вину переклав на Осипова. Слідчий наполягав на визнанні своєї вини Осиповим, оскільки «немає сенсу вже мовчати», а щире каяття буде використане для пом'якшення вини. Адвокат Осипова не заперечував. Осипов визнав свою вину, розповів, як усе було насправді. У судовому засіданні Осипов підтвердив свої показання, однак виявилось, що Петренко своєї вини не визнавав, жодних показань ні під час досудового розслідування, ні в суді не давав, жодних паперів не підписував.

Ситуація 2. Петренко дійсно дав свої показання і підписав протокол допиту. Але в суді виявилось, що під час допиту Петренка слідчий застосував до нього фізичний примус, внаслідок чого той і зізнався.

Чи було в даному разі порушено закон? Чи було порушено під час допиту право на захист? Чи були порушені інші права чи свободи особи під час проведення допиту? Якщо так, то які? Чи можна вважати показання Осипова допустимим доказом?

5. Слідчий під час допиту попередив підозрюваного Карпова про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань, і тільки тоді він зізнався, де сховав награвоване. Завдяки цій інформації слідчий, провівши обшук на підставі ухвали слідчого судді, відшукав золоті прикраси та 10 тис. євро.

Ситуація 2. Слідчий забув попередити підозрюваного про його право не говорити нічого з приводу підозри, обвинувачення проти нього, однак Карпов знав, що має право не свідчити проти себе, проте погодився дати показання. Завдяки цій інформації слідчий, провівши обшук на підставі ухвали слідчого судді, відшукав золоті прикраси та 10 тис. євро.

Ситуація 3. Слідчий забув попередити підозрюваного про його право не говорити нічого з приводу підозри, обвинувачення проти нього, однак Карпов, не знаючи, що має право не свідчити проти себе, не відмовлявся від дачі показань. Завдяки цій інформації слідчий, провівши обшук на підставі ухвали слідчого судді, відшукав золоті прикраси та 10 тис. євро.

Назвіть докази та їх процесуальні джерела у цьому провадженні. Як суд має оцінити дані докази з точки зору їх допустимості?

6. Під час розслідування вбивства малолітньої Л. працівники правоохоронних органів тривалий час не могли відшукати труп дівчинки. У зв'язку з цим слідчий залучив відому в їхньому місті екстрасенса, потомственну ворожку, гр-нку Яженко. Вона була допитана як свідок про обставини цього провадження, показання занесені до протоколу. Під час допиту Яженко вказала на карті, де саме заховано труп Л. Слідчий, провівши відповідно до КПК, на підставі ухвали слідчого судді обшук місця, на яке вказала Яженко, знайшов труп дівчинки. Експертиза трупа показала, що людину було позбавлено життя насильницьким способом, та встановлено інші обставини.

Ситуація 2. Підозрюваний у вчиненні вбивства малолітньої Л. Коробов не заперечував своєї вини, однак не зміг пригадати, куди заховав труп. Слідчий запросив екстрасенса Яженко. За згодою Коробова, після сеансів гіпнозу підозрюваний розповів, де сховав труп. Результати гіпнорепродукції оформлювалися актами судово-психологічних експертиз про експериментальну активізацію пам'яті підозрюваного. Слідчий, провівши відповідно до КПК, на підставі ухвали слідчого судді обшук місця, на яке вказав Коробов, знайшов труп дівчинки.

Ситуація 3. Коробов заперечував свою вину. Сеанси гіпнозу були проведені без згоди Коробова. Внаслідок гіпнозу він зізнався у скоєному, розповів, де заховав труп. Труп було знайдено.

Назвіть докази та їх процесуальні джерела у цьому кримінальному провадженні. Як суд має оцінити дані докази з точки зору їх належності, достовірності, допустимості?

7. Слідчою групою здійснювалося розслідування серії вибухів (терактів) на станціях метро, парках відпочинку та інших людних місцях багатомільйонного міста, внаслідок яких уже загинуло 25 чоловік, 120 поранено, серед них – діти. Слідчий та спеціалісти-психологи припустили, що один із підозрюваних – гр-н Генський – може знати, де й коли відбудеться наступний вибух. Але підозрюваний відмовлявся дати показання про те, де саме заховано вибухівку, говорив, що йому це не відомо. З метою попередити теракт та запобігти загибелі людей, у тому числі й дітей, слідчий у присутності лікарів та судово-медичних експертів застосував психотропні препарати. Генський зізнався, вибухівку було знайдено та знешкоджено.

Оцініть дії слідчого. Чи можуть бути використані в доказуванні отримані внаслідок цього докази? Як суд має оцінити дані докази з точки зору їх належності, достовірності, допустимості?

8. Носков обвинувачувався у вчиненні вбивства Ісмаїлова на замовлення. Обвинувачений свою вину заперечував. У судовому засіданні захисник Носкова надав суду таємно здійснений аудіозапис своєї розмови із гр-ном Заржицьким. Захисник вказав на те, що аудіозапис містить чіткі висловлювання Заржицького про те, що це він замовив убивство. Під час прослуховування запису в суді чітко простежувалися фрази: «...але у слідства на мене нічого немає»; «ви не докажете ніколи вину»; «труп викинуто в болото «Холодне» і він там навіки»; «ви всі бовдури, а ти – начувайся!». Захисник заявив клопотання до суду про долучення цього запису як доказу й просив суд виправдати Носкова. Суд прийняв аудіозапис і доручив проведення його експертизи. Висновком експерта було встановлено, що голос чоловіка на плівці не належить Носкову; тотожність зразків голосу гр-на З. встановлено на 99 %; будь-які зміни на плівку не вносилися.

Ситуація 2. Суд виправдав Носкова. Обвинувачувався Заржицький, який свою вину не визнавав. Прокурор, з-поміж інших, надав суду як доказ аудіозапис, зроблений захисником Носкова. Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Ситуація 3. Обвинувачувався Заржицький, який свою вину не визнавав. Прокурор, з-поміж інших, надав суду як доказ аудіозапис, зроблений слідчим під час своєї приватної

бесіди із Заржицьким. За змістом запису останній визнавав свою вину. Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Ситуація 4. Захисник таємно встановив прослуховувальний пристрій у робочому кабінеті Заржицького. Було зроблено запис розмови останнього із своїм товаришем Бурштином, якого той просив «пошвидше прибрати Ісмаїлова». Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Оцініть наданий аудіозапис на предмет його належності, достовірності, допустимості та достатності. Яке доказове значення має цей аудіозапис? Чи можна використовувати цей доказ: а) для спростування обвинувачення та доведення невинуватості Носкова; б) для доведення вини Заржицького?

9. Камерою спостереження у торгівельній залі супермаркету «Велмарт» було зафіксовано, як один із покупців узяв з прилавка шоколадний батончик та жувальну гумку, які він приховав від касового контролю.

Громадянина було запрошено до приміщення служби охорони магазину, де її працівники запропонували йому показати вміст своїх кишень. Громадянин не виконав прохання, дістав із своєї кишені пістолет і відкрив стрілянину, внаслідок чого один працівник загинув на місці, а інший дістав поранення. Після цього він вибіг із магазину й побіг у напрямку житлових будинків.

Службова розшукова собака по «гарячих слідах» привела співробітників кримінальної та патрульної поліції до квартири № 11 у житловому будинку № 10 по вулиці Нагірній.

Оскільки двері квартири ніхто не відчинив, працівники поліції їх зламали, проникли до квартири та затримали там громадянина, схожого на того, хто вчинив злочин у супермаркеті «Велмарт». Під час проведення поверхневої перевірки та особистого обшуку затриманого було знайдено шоколадний батончик, жувальну гумку та поліетиленовий пакетик із речовиною білого кольору; пістолета виявлено не було. Після цього працівники поліції разом з кінологом провели обшук у квартирі та знайшли пістолет «ГТ» № 32597 під ванною в туалетній кімнаті, про що склали протокол відповідних процесуальних дій.

Яке доказове значення можуть мати: запис із камери відеоспостереження, шоколадний батончик, жувальна гумка, поліетиленовий пакетик із речовиною білого кольору, пістолет? Чи були порушені під час отримання доказових матеріалів вимоги закону? Якщо так, то які? Вирішіть питання про допустимість отриманих доказів.

10. Букін підозрювався у вчиненні незаконного привласнення грошових коштів та інших матеріальних цінностей в особливо великих розмірах. Свою вину заперечував, вказував на те, що немає жодного відношення до виявлених фактів. Більше того, вказав, що матеріальні цінності могли бути привласнені касиром, громадянкою Л. Слідчий вважав таку версію Букіна необгрунтованою, однак все ж вирішив перевірити її, та провів обшук квартири Л., яка охоче погодилася на проведення цієї слідчої дії з метою спростувати твердження Букіна, та не заперечувала проти проведення в її квартирі обшуку. Слідчий, отже, не вважав за потрібне у зв'язку з цим отримувати ухвалу слідчого судді на проведення обшуку, та виніс постанову про проведення цієї слідчої дії. Цінності в квартирі Л. знайдені не були.

Натомість прокурор висунув припущення, що привласнене майно може знаходитися в: квартирі Букіна, приватному будинку дочки Букіна, квартирі батьків зятя Букіна, приватному будинку батьків Букіна, будинку батьків дружини Букіна, будинку друга дитинства та партнера Букіна по бізнесу – Соколовського. У клопотанні до слідчого судді прокурор вказав, зокрема: «...вважаючи, що вказані цінності можуть перебувати в цих об'єктах, прошу дати дозвіл на проведення обшуку...». На підставі ухвали слідчого судді слідчий та прокурор провели обшук у цих приміщеннях. У будинку батьків дружини

Букіна та будинку Соколовського були виявлені незаконно привласнені цінності, загальною вартістю близько 35 млн. доларів США.

Ситуація 2. Слідчий не отримав згоди прокурора на подання клопотання до слідчого судді про проведення обшуку. Слідчий суддя не звернув на це увагу й дав дозвіл. Внаслідок проведеного обшуку були знайдені цінності.

Ситуація 3. Слідчий не отримав згоди прокурора на подання клопотання до слідчого судді про проведення обшуку. Слідчий суддя не звернув на це увагу й дав дозвіл. Внаслідок проведеного обшуку цінності знайдені не були.

Ситуація 4. Цінності все ще не були знайдені. Оперативним шляхом було встановлено, що Букін має інтимні стосунки з двоюрідною сестрою Соколовського – Н. Внаслідок проведеного обшуку в квартирі Н. були знайдені цінності.

Яке доказове значення можуть мати результати проведених обшуків? Чи були порушені вимоги закону щодо проведення обшуків? Якщо так, то які? Яке це може мати значення в питанні про допустимість доказових матеріалів, зокрема знайдених цінностей?

Тема 3. Показання

Основні питання

1. Поняття, ознаки та види показань.
2. «Досудові» показання; показання, надані в суді.
3. Показання свідка, потерпілого. З'ясування достовірності показань свідка.
4. Показання підозрюваного, обвинуваченого.
5. Показання експерта.
6. Засада безпосередності й усності отримання й дослідження показань: зміст, мета, гарантії, проблеми, що можуть виникнути на практиці у зв'язку з цим.
7. Показання з чужих слів: умови допустимості, мета, обставини, що мають враховуватися. Основні положення pro et contra стосовно показань з чужих слів. Інститут показань з чужих слів у зарубіжних державах та практиці ЄСПЛ.
8. Особливості перевірки й оцінки показань на досудовому розслідуванні та під час судового провадження.
9. Показання та пояснення: проблема співвідношення.

Завдання

11. Під час здійснення досудового розслідування слідчий відібрав пояснення в малолітнього М., який спостерігав злочинну подію – нанесення тяжких тілесних ушкоджень громадянином С. При цьому М. детально розказав про обставини події, якими засобами, у який спосіб були нанесені удари тощо. М. також розповів, що знає, хто це зробив і зможе його показати, оскільки С. мешкає в будинку навпроти. При відібранні пояснень в М. не були присутні ні його батьки, ні педагог, ні психолог. Протоколу відібрання пояснень слідчий не складав. М. також показав, де С. викинув ножа, яким наносив удари та шарфик потерпілої, яким С. витирив кров зі свого тіла. М. вказав на того, хто скоїв злочинні дії, відтак – С. було затримано та допитано як підозрюваного.

На досудовому розслідуванні С. зізнався у вчиненні злочину, однак в судовому розгляді став усе заперечувати, аргументуючи своє зізнання застосуванням до нього фізичного примусу з боку слідчого. Захисник С. просив суд не враховувати показання С., а також визнати недопустимими доказами: а) пояснення М., відібрані з порушенням закону; б) речові докази – ніж та шарфик, оскільки вони теж є недопустимими, адже знайдені внаслідок отриманих недопустимих показань М. Прокурор заперечив, вказавши, що пояснення не можуть бути недопустимими, адже вони не є доказами. Суд постановив обвинувальний вирок.

Оцініть дії слідчого. Поясніть відмінність між поясненнями та показаннями. Проаналізуйте аргументи сторін у суді. Яке рішення, на вашу думку, повинен був ухвалити суд?

12. Під час судового розгляду кримінального провадження прокурором були надані для дослідження, окрім інших доказів: 1) протокол пред'явлення для впізнання, в якому містився опис зовнішності підозрюваного, а також характеристика його окремих рис характеру, що були дані свідком Нечипоруком під час попереднього опитування при проведенні пред'явлення для впізнання; 2) протокол слідчого експерименту (перевірка показань Нечипорука на місці скоєння злочину); 3) протокол допиту Нечипорука на досудовому слідстві. Захисник подав клопотання до суду про виклик для допиту Нечипорука. Прокурор зазначив, що в цьому немає потреби, оскільки є достатньо доказів для доведення вини особи, а всі пояснення містяться в наданих документах, окрім цього, Нечипорук наразі перебуває в лікарні в тяжкому стані, тому немає змоги його доставити до суду, про що є відповідні підтверджуючі документи та протокол допиту лікаря, що здійснює його лікування. Захисник просив суд не визнавати допустимими доказами пояснення свідка Нечипорука, що містилися в протоколах. Суд відхилив клопотання захисника, Нечипорук викликаний не був. Суд, дослідивши надані документи, протоколи слідчих дій, використав їх при постановленні обвинувального вироку. У мотивувальній частині рішення суд зазначив, що в законі не міститься заборони використовувати документи, отримані на досудовому слідстві.

Назвіть процесуальні джерела доказів у цьому провадженні. Проведіть класифікацію цих доказів. Проаналізуйте аргументи сторін, оцініть дії суду. Чи були допущені порушення закону під час судового розгляду?

13. Під час здійснення досудового розслідування слідчий перед тим, як допитати потерпілого, не повідомив його про можливість відмовитися від дачі показань, а також про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань. На підставі показань потерпілого слідчим (за ухвалою слідчого судді) було проведено обшук приміщення, де були знайдені викрадені цінності.

Під час судового засідання захисник подав до суду клопотання про визнання показань недопустимим доказом, оскільки вони отримані з порушенням вимог закону, а також з порушенням прав особи на досудовому розслідуванні. У зв'язку з цим адвокат подав також клопотання про визнання недопустимим доказом і знайдених цінностей, що впливає із ст. 87 КПК.

Допитаний у суді потерпілий зазначив, що він знав про своє право відмовитися від дачі показань і про обов'язок дати правдиві показання, але зовсім не бажав мовчати чи говорити неправду; навпаки, бажав сприяти розслідуванню злочину шляхом дачі правдивих показань, адже це стосується, перш за все, його інтересів.

Суд відмовив у задоволенні клопотання захисника.

Ситуація 2. Слідчим не було повідомлено одного з підозрюваних – співучасників учиненого злочину – про можливість відмовитися від дачі показань, а також про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань. Іншим обвинуваченим під час судового розгляду було подано клопотання про визнання цих показань недопустимим доказом. Однак перший обвинувачений зазначив, що він знав про своє право відмовитися від дачі показань і про обов'язок дати правдиві показання, але зовсім не бажав мовчати чи говорити неправду.

Суд відмовив у задоволенні клопотання другого обвинуваченого.

Для кого в кримінальному провадженні дача показань є правом, а для кого – обов'язком? Чому? Яке значення має попередження про права та обов'язки особи перед проведенням допиту? Дайте правову оцінку рішенням суду в обох випадках.

14. У судовому засіданні адвокат заявив клопотання про виклик свідка обвинувачення для допиту. Прокурор зазначив, що свідок, на жаль, помер, про що мається відповідний документ. Однак у матеріалах провадження містяться протоколи його допиту, аудіо- та відеозаписи, на яких цей свідок давав показання під час досудового розслідування. І тому немає підстав для того, щоб піддати сумніву достовірність наданих показань свідка.

Враховуючи виключність та непереборність обставин, що є причиною для неможливості допиту свідка в суді, суд використав аудіо- та відеоматеріали (документи як докази) для постановлення обвинувального вироку.

Ситуація 2. За таких же обставин аудіо- та відеоматеріали (документи), на яких містяться показання свідка захисту, надав захисник. Суд їх використав для постановлення виправдувального вироку.

Ситуація 3. Свідок не з'явився до суду для дачі показань з поважної причини (перебуває у відраженні, доглядає за малолітньою дитиною тощо). У зв'язку з цим, а також задля забезпечення розумних строків кримінального провадження, суд використав показання свідка, що зафіксовані на аудіо- та відеоносіях та в протоколі під час судового розгляду та постановлення рішення.

Вирішіть питання про допустимість використання в суді наданих доказових матеріалів, зокрема показань свідка, наданих під час досудового розслідування. Оцініть дії суду. У чому полягає зміст та значення вимоги безпосередності досліджень показань у суді?

15. Харитонов, який підозрювався у вчиненні разом з Павловим розбійницького нападу на інкасатора для заволодіння грошовою виручкою, під час досудового розслідування захворів тимчасовим розладом душевного стану і за ухвалою суду був поміщений на примусове лікування до психіатричної лікарні спеціального типу. Матеріали досудового розслідування щодо Харитонова виділено в окреме кримінальне провадження та зупинено до його видужання. Кримінальне провадження щодо Павлова було направлено прокурором до суду з обвинувальним актом, і він був засуджений. Вирок набрав законної сили.

Після лікування Харитонова кримінальне провадження щодо нього було поновлено, закінчено досудове розслідування та направлено прокурором з обвинувальним актом в суд. У судовому засіданні був викликаний та доставлений під конвоєм з виправної колонії Павлов, який дав показання про участь Харитонова в розбої.

Чи може бути Павлов допитаний в суді і в якості кого?

Тема 4. Речові докази

Основні питання

1. Поняття, ознаки та види речових доказів. Незамінність речових доказів. Оригінали та похідні речові докази.
2. Порядок і способи збирання речових доказів у кримінальному провадженні. Процесуальна форма закріплення речових доказів.
3. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію.
4. Речові докази та зразки для експертизи.
5. Документи як речові докази. Проблеми відмежування речових доказів від документів.

Завдання

16. Громадянин Л., займаючись підводним плаванням, випадково знайшов під водою предмет, зовні дуже схожий на вогнепальну зброю – «автомат Калашникова» АК-74. Діставши його з води, Л. відніс знайдене до найближчого відділу Національної поліції України. Оперативний черговий прийняв знайдений предмет та передав його слідчому.

Чи є знайдений предмет речовим доказом? За яких умов предмет може стати доказом у кримінальному провадженні? Які подальші дії має вчинити слідчий, отримавши цей предмет від оперативного чергового?

17. Прокопенко, Носов і Чижов вчинили сім розбійницьких нападів на промтоварні магазини з метою заволодіння матеріальними цінностями. Діючи за змовою, вони під'їжджали до магазинів на автомобілі «Toyota», який належав Чижову. Погрожуючи мисливською рушницею сторожу, вони зв'язували останнього і ламали замки. Із магазинів співучасники, як правило, викрадали найбільш цінні речі і завантажували в машину, після чого Чижов відвозив викрадене додому.

Під час обшуку в Прокопенка в сараї виявлено і вилучено мисливську рушницю з двадцятьма патронами. У квартирі в Носова слідчим знайдено лом «фомка», відмички та низки ключів. За місцем проживання Чижова було описано та вилучено автомобіль «Toyota», який йому належав.

Вирішіть долю названих матеріальних об'єктів. Визначте їх процесуальну природу.

18. Єліну було повідомлено про підозру в даванні хабара Нураєву. Єлін винуватим себе не визнає і поясним, що з Нураєвим ніколи не зустрічався і не знає його. При обшуку у квартирі Єліна знайдено лист Нураєва, в якому останній призначив Єліну місце для зустрічі в певний час.

Чи буде лист Нураєва, знайдений при обшуку, документом або речовим доказом? Що повинен зробити слідчий з виявленим при обшуку листом Нураєва?

19. Дві особи проникли до квартири Павлючука з вчинення крадіжки. Проте власник квартири Павлючук разом із двома приятелями, Архиповим і Соломінім, раптово повернулися додому. Почувши це, крадії вибігли на вулицю і сіли в автомобіль «BMW». За ними побігли Павлючук та його приятелі. Побачивши, що автомобіль почав рухатись, свідок Архипов узяв каміння і кинув, його, влучивши в бокове дзеркало, яке зламалося та впало. Соломін запам'ятав номер автомобіля.

Через кілька днів за підозрою у вчиненні даного злочину кримінального правопорушення був затриманий Айрапетов В., який дав показання про те, що він один проник до квартири Павлючука. При повторному допиті Айрапетов В. показання змінив, вказавши, що цією особою був його брат, Айрапетов С. При цьому місцезнаходження автомобіля «BMW», зі слів Айрапетова В., йому невідоме, оскільки автомобіль належав його батькові, а потім був проданий. Згодом слідчим було встановлено місце перебування «BMW», у якому було відсутнє бокове дзеркало.

Назвіть способи збирання, перевірки та оцінки доказів у даному кримінальному провадженні?

Тема 5. Документи

Основні питання

1. Поняття, ознаки (властивості) та види документів.
2. Залучення документів як доказів до кримінального провадження.
3. Матеріали кіно-, фотозйомки, звуко-, відеозапису та інші носії інформації як документи.

4. Електронні документи в теорії та практиці кримінального судочинства: властивості, особливості використання в кримінальному провадженні.
5. Протоколи процесуальних дій та додатки до них.
6. Оригінал, копія, дублікат документа.
7. Зберігання документів.
8. Перевірка достовірності відомостей, що містяться в документі.
9. Документи як речові докази. Проблеми відмежування речових доказів від документів.

Завдання

20. Крицький та Савенко підозрювались у розкраданні матеріальних цінностей із продовольчого магазину. Крицький дав показання, що крадіжку з магазину він скоїв сам. Савенко при цьому не був присутній, оскільки він з ним не знайомий і раніше ніколи не бачив. Слідчий приєднав до матеріалів кримінального провадження фотознімки, зроблені при огляді місця події, у тому числі фотографії контрольного замка зі слідами злочину. Крім того, до матеріалів кримінального провадження приєднаний знімок, виявлений у Савенко при обшуку, на якому він і Крицький стояли, обійнявшись, серед інших громадян, які позували фотографу.

Назвіть процесуальні джерела доказів у цьому кримінальному провадженні. Дайте порівняльну характеристику доказового значення фотознімків місця події та фотознімка, виявленого при обшуку квартири Савенко.

21. К. та Н. підозрювались у вчиненні незаконного виробництва «піратських» дисків для лазерних систем зчитування з різноманітною аудіовізуальною продукцією, що містилася на них (ст. 203-1 КК України). Слідчим було проведено обшук у квартирі К. та вилучено: партію дисків (2 тис. штук), ноутбук Apple, спеціальне технічне обладнання для запису інформації на технічні носії. На декількох дисках, на пляшці з-під мінеральної води, а також на ксерокопії квитанції про придбання кольорового принтера Canon, експертом-криміналістом та слідчим виявлено слабковидимі потожирові сліди пальців рук людини. Вказані предмети оглянуто, опечатано й вилучено. Ксерокопію квитанції було сфотографовано метом репродукційної зйомки і теж опечатано й вилучено. Разом із спеціалістом-програмістом було проведено огляд системного блоку персонального комп'ютера, ознайомлено зі змістом деяких електронних файлів, що містилися на ПК. Спеціаліст порекомендував не вилучати повністю системний блок, тому що необхідні файли можна записати на флеш-диск і долучити до провадження як доказову інформацію, що і було зроблено слідчим. За результатами проведеної слідчої дії було складено протокол, до якого додано виготовлені фотознімки квартири, у якій проводився обшук, та вилучених речей. Фотознімки записані на диск, який долучено як додаток до фототаблиці до протоколу.

Назвіть засоби доказування, що можуть бути використані в цьому кримінальному провадженні, визначте їх процесуальну природу. За якими критеріями необхідно відносити предмети до документів, а за якими – до речових доказів? Вирішіть подальшу процесуальну долю названих матеріальних об'єктів.

Тема 6. Висновок експерта

Основні питання

1. Процесуальний порядок залучення експерта та проведення експертизи в кримінальному провадженні.
2. Особливості залучення експертів слідчим суддею та судом.

3. Специфіка залучення експертів стороною захисту.
4. «Висновок експерта» та «Висновок експертного дослідження»: проблеми співвідношення та процесуальне значення.
5. Структура висновку експерта.
6. Форми заключної частини висновку експерта.
7. Проблеми оцінки висновку експерта:
 - а) проблеми оцінки дослідницької частини висновку експерта;
 - б) проблеми оцінки заключної частини висновку експерта. Оцінка та процесуальне значення імовірних висновків; негативних висновків.
8. Відбирання порівняльних зразків для експертного дослідження.
9. Види експертиз. Процесуальне значення класифікації висновків експерта залежно від видів експертизи.
10. Експертиза (висновок експерта) «за матеріалами кримінального провадження» («кримінальної справи»).
11. Правова експертиза в кримінальному провадженні.
12. Експертне дослідження (експертний аналіз) висновку експерта («експертиза виновку експерта»).
13. Нетрадиційні види судових експертиз. Експертні установи України, що їх проводять.
14. Визнання висновку експерта недопустимим доказом у судовому провадженні.
15. Процесуальні особливості мотивування незгоди з висновком експерта.

Завдання

22. Під час досудового розслідування крадіжки майна Корольова слідчим було залучено експерта та проведено товарознавчу експертизу з метою встановлення вартості викраденого майна. Потерпілий Корольов не погодився із висновком експерта, оскільки вважав, що вартість майна є суттєво заниженою. А тому він просив слідчого провести повторну експертизу, доручивши її проведення іншому експертові. Слідчий відмовив у задоволенні клопотання, зазначивши, що Корольов лише даремно гає час слідчого, даремно тратить державні кошти та затягує кримінальне провадження, адже немає підстав для недовіри (незгоди) висновку експерта. Слідчий порадив Корольову самостійно звернутися до обраного ним експерта з метою проведення повторної експертизи, оскільки Закон України «Про судову експертизу» та Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена Наказом МЮ від 08.10.1998, надають потерпілому таке право.

За результатами проведеного на підставі письмового звернення Корольова експертного дослідження приватною експертною установою йому було надано документ «Акт про результати проведеного експертного дослідження».

Під час судового розгляду захисник обвинуваченого заявив клопотання до суду про визнання цього документа недопустимим доказом, оскільки: 1) норми чинного КПК не дають право потерпілому самостійно залучати експерта для проведення експертизи; 2) наданий документ не є висновком експерта та не може бути належним процесуальним засобом доказування.

Який процесуальний порядок залучення експерта та проведення експертизи в кримінальному провадженні? Оцініть правомірність дій слідчого, потерпілого в кримінальному провадженні. Яке рішення має прийняти суд за результатами розгляду клопотання захисника?

23. Потерпілий Луговий подав до слідчого клопотання про проведення повторної судово-медичної експертизи трупа Н., сина Лугового, де просив, зокрема, поставити на вирішення експерту ряд своїх запитань. Слідчий усно повідомив, що задовольнить

клопотання потерпілого та викличе його ще додатково для уточнення його правової позиції.

Через п'ять днів слідчий викликав потерпілого і його представника та повідомив, що повторна експертиза вже призначена, та надав їм на ознайомлення відповідну постанову. Однак з цієї постанови випливало, що слідчий не включив на вирішення експерту ті питання, про які подавав клопотання потерпілий.

Потерпілий оскаржив відмову в задоволенні його клопотання до слідчого судді. Слідчий суддя відмовив у задоволенні скарги потерпілого, мотивуючи це тим, що клопотання фактично було задоволене.

Ситуація 2. Під час судового розгляду потерпілий подав клопотання до суду про визнання висновку експерта в результаті проведеної повторної судово-медичної експертизи трупа Н. недопустимим доказом, оскільки проведення експертизи було здійснено з порушенням норм КПК. Зокрема, порушено вимоги ч. 6 ст. 223 КПК, відповідно до якої потерпілий мав би бути присутнім при складанні та винесенні постанови про залучення експерта та проведення експертизи, та мати можливість внести свої зауваження й доповнення до відповідної постанови, ознайомитися з нею. Отже, процесуальний порядок проведення цієї слідчої дії було порушено, права потерпілого неправомірно обмежено, а отже, доказ має бути визнано недопустимим. Прокурор наполягав на тому, що КПК не передбачає процедури ознайомлення будь-яких осіб із проектом постанови перед її безпосереднім винесенням, а тому доводи потерпілого є неправомірними; висновок експерта є належним та допустимим доказом, він складений та підписаний комісією із семи експертів, які мають стаж експертної діяльності більше 10 років кожен. Суд ухвалив рішення визнати висновок експерта недопустимим доказом.

Який процесуальний порядок залучення експерта та проведення експертизи в кримінальному провадженні? Чи можна оскаржити в кримінальному провадженні незаконне призначення та проведення експертизи? Оцініть доводи, дії та рішення суб'єктів кримінального провадження. Оцініть вказаний висновок експерта на предмет його допустимості.

Тема 7. Доказування в окремих кримінальних провадженнях

Основні питання

1. Особливості процесу доказування на стадії початку кримінального провадження.
2. Порівняльна характеристика здійснення доказування на різних стадіях кримінального процесу (досудового розслідування, судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження та ін.).
3. Особливості здійснення доказової діяльності в окремих провадженнях: провадженнях на підставі угод; провадженнях щодо кримінальних проступків; спеціальному кримінальному провадженні; судовому розгляді судом присяжних та ін.

Завдання

Аналіз вироку: Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 04 березня 2014 р. : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37461777>

Тема 8. Стандарти ЄСПЛ у доказуванні. Міжнародне співробітництво.

Основні питання

1. Питання допустимості доказів в Європейській конвенції з прав людини та основоположних свобод.

2. Стандарт доказаності «поза розумним сумнівом» («beyond a reasonable doubt»). Стандарт обґрунтованості підозри та обґрунтованості обвинувачення.

3. Порушення основоположних свобод як підстава для визнання доказів недопустимими: на основі рішень ЄСПЛ.

4. Форми міжнародного співробітництва в сфері кримінального процесуального доказування. Особливості збирання, перевірки та оцінки доказів, отриманих за результатами міжнародного співробітництва.

Завдання

24. Під час розслідування вчиненого на території України злочину з'ясувалося, що на території Польщі знаходиться свідок Завгородський, показання якого можуть відіграти важливу роль для розслідування злочину. Враховуючи наближення новорічних свят і відсутність залізничних та авіаквитків до Польщі, слідчий направив до Польщі клопотання про проведення допиту Завгородського у режимі відеоконференції. Після проведення допиту до України було надіслано диск з відеозаписом процедури допиту.

У яких випадках дозволяється проведення допиту у режимі відеоконференції? Чи було допущено порушення при проведенні допиту?

25. До Харківської регіональної прокуратури від компетентного органу Словаччини надійшов запит про видачу громадянина Словаччини Лесіка, оскільки він притягується до кримінальної відповідальності за вчинення злочину – хуліганство, і наразі є інформація, що він напередодні прилетів із Братислави до Харкова, що підтверджується даними аеропорту Братислави.

На підставі отриманого запит уповноважені особи, отримавши підтвердження прибуття громадянина Словаччини до аеропорту Харків, з'ясували, що він тимчасово мешкає у готелі при аеропорті Харків. Цього ж дня представники регіональної прокуратури разом із співпрацівниками підрозділу СБУ затримали Лесіка та доставили до суду для вирішення питання застосування тимчасового арешту.

Надайте оцінку описаній ситуації. Який порядок проведення процесуальних дій, що потребують спеціального дозволу? Які підстави та порядок екстрадиційної процедури?